

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

એસ. નાગલિંગમ

વિ.

શિવગામી

ઓગસ્ટ ૩૧, ૨૦૦૧

[ડી.પી. મોહપાત્રા અને કે.જી. બાલક્રિષ્ણન, ન્યાયમૂર્તિઓ.]

પીનલ કોડ, ૧૮૬૦ :

કલમ ૪૯૪-ક્ષિપત્નીત્વ-ઘટકો સમજાવેલ-પ્રથમ લગ્ન અસ્તિત્વમાં હોય તે દરમિયાન પતિ દ્વારા બીજા લગ્ન કરવા-ઠેરવવામાં આવ્યું, કેસની હકીકતોમાં, પતિએ ક્ષિપત્નીત્વનો ગુનો આચર્યો છે.

હિંદુ મેરેજ એક્ટ, ૧૯૫૬ :

કલમ ૭ અને કલમ ૭-એ (તમિલનાડુ સુધારા દ્વારા દાખલ કર્યા મુજબ)-લગ્ન 'સમપટ્ટી'-તમિલનાડુ રાજ્યમાં સુચામરિયથાઈ અને સીરથિરુથ્થા લગ્ન અંગેની વિશેષ જોગવાઈ-પ્રથમ લગ્ન અસ્તિત્વમાં હોય તે દરમિયાન સગા-સંબંધીઓ અને મિત્રોની હાજરીમાં પતિ દ્વારા કરવામાં આવેલા બીજા લગ્ન-પ્રથમ પત્ની દ્વારા આઈપીસીની કલમ ૪૮૪ હેઠળ ફરિયાદ-મેજિસ્ટ્રેટે પતિને નિર્દોષ છોડી દીધો એમ ઠેરવીને કે બીજા લગ્ન માન્ય લગ્ન નથી કારણ કે સમપટ્ટી કરવામાં આવી ન હતી-ઠેરવવામાં આવ્યું કે, કલમ ૭-એ માં દર્શાવેલ કોઈપણ વિધિ માન્ય લગ્ન પૂર્ણ કરવા માટે પૂરતી હશે--કારણ કે પક્ષકારો તમિલનાડુના રહેવાસી હતા અને લગ્ન સદર રાજ્યમાં કલમ ૭-એ ની જોગવાઈઓ મુજબ કરવામાં આવ્યા હતા, બીજા લગ્ન માન્ય લગ્ન હતા અને પતિએ ક્લિપત્નીત્વનો ગુનો આચર્યો હતો.

સામાવાળા નં. ૧ એ તેના પતિ (અપીલકર્તા-આરોપી નં. ૧) અને અન્ય ૬ લોકો વિરુદ્ધ આઈપીસીની કલમ ૪૮૪ હેઠળ ફરિયાદ દાખલ કરી જેમાં આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો કે તેમના લગ્ન અસ્તિત્વમાં હતા તે દરમિયાન અપીલકર્તાએ અન્ય મહિલા, એટલે કે, આરોપી નં. ૨ સાથે ૧૮.૦૬.૧૯૮૪ ના રોજ લગ્ન કર્યા. પક્ષકારો, એટલે કે ફરિયાદી-સામાવાળા નં. ૧, અપીલકર્તા-આરોપી નં. ૧ અને આરોપી નં. ૨, તમામ તમિલનાડુ રાજ્યના રહેવાસી હતા. ટ્રાયલ કોર્ટે એવું માનીને આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કર્યા કે કારણ કે "સમપટ્ટી" કરવામાં આવી ન હતી, તેથી બીજા લગ્ન માન્ય લગ્ન ન હતા અને આરોપીઓ દ્વારા કોઈ ગુનો આચરવામાં આવ્યો ન હતો. અપીલ પર, હાઈકોર્ટે પતિ આરોપી નં. ૧ ને

આઈપીસીની કલમ ૪૯૪ હેઠળ દોષિત ઠેરવ્યો પરંતુ અન્ય આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કર્યા. નારાજ થઈને, પતિએ હાલની અપીલ દાખલ કરી.

અપીલ નામંજૂર કરતા, કોર્ટે

ઠેરવેલ કે : ૧. ૧૮.૦૬.૧૯૮૪ ના રોજ અપીલકર્તા (આરોપી નં. ૧) અને આરોપી નં. ૨ વચ્ચે માન્ય લગ્ન થયા હતા. તેથી, તે સાબિત થયું હતું કે અપીલકર્તાએ ક્ષિપત્નીત્વનો ગુનો આચર્યો હતો કારણ કે તે ૦૬.૦૯.૧૯૭૦ ના રોજ થયેલા તેના અગાઉના લગ્ન અસ્તિત્વમાં હતા તે દરમિયાન કરવામાં આવ્યું હતું.

૨.૧. આઈપીસીની કલમ ૪૯૪ હેઠળના ગુનાના આવશ્યક ઘટકો નીચે મુજબ છે: (૧) આરોપીએ પ્રથમ લગ્ન કરેલા હોવા જોઈએ; (૨) જ્યારે પ્રથમ લગ્ન અસ્તિત્વમાં હોય, ત્યારે આરોપીએ બીજા લગ્ન કરેલા હોવા જોઈએ; અને (૩) બંને લગ્ન એ અર્થમાં માન્ય હોવા જોઈએ કે પક્ષકારોને લાગુ પડતી જરૂરી વિધિઓ કરવામાં આવી હોવી જોઈએ.

૨.૨. હિંદુ મેરેજ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૭ ને ધ્યાનમાં લેતાં, "સમપટ્ટી" માત્ર એવા કિસ્સાઓમાં માન્ય લગ્ન માટે આવશ્યક વિધિ હશે જ્યાં પક્ષકારો દ્વારા સ્વીકારવામાં આવ્યું હોય કે તેમને લાગુ પડતા લગ્નના સ્વરૂપ મુજબ તે આવશ્યક વિધિ હતી. તમિલનાડુ રાજ્ય દ્વારા કરવામાં આવેલા સુધારા દ્વારા, અધિનિયમમાં કલમ ૭-એ દાખલ કરવામાં આવી છે અને તે સગા-સંબંધીઓ, મિત્રો અથવા અન્ય વ્યક્તિઓની હાજરીમાં બે હિંદુઓ વચ્ચે કરવામાં આવતા

કોઈપણ લગ્નને લાગુ પડે છે. આ જોગવાઈનો મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય એ છે કે માન્ય લગ્ન કરવા માટે પૂજારીની હાજરી જરૂરી નથી. પક્ષકારો સગા-સંબંધીઓ અથવા મિત્રો અથવા અન્ય વ્યક્તિઓની હાજરીમાં લગ્ન કરી શકે છે અને લગ્ન કરનાર દરેક પક્ષકારે પક્ષકારો દ્વારા સમજી શકાય તેવી ભાષામાં જાહેર કરવું જોઈએ કે તે બીજાને પોતાની પત્ની અથવા, જે પણ કિસ્સો હોય, પોતાના પતિ તરીકે સ્વીકારે છે અને લગ્ન એક સાદી વિધિ દ્વારા પૂર્ણ થશે જેમાં લગ્ન કરનાર પક્ષકારોએ એકબીજાને હાર પહેરાવવાનો રહેશે અથવા બીજાની કોઈપણ આંગળી પર વીંટી પહેરાવવાની રહેશે અથવા થાળી બાંધવાની રહેશે. આમાંની કોઈપણ વિધિ માન્ય લગ્ન પૂર્ણ કરવા માટે પૂરતી હશે.

કનવલ રામ અને અન્ય વિ. એચ.પી. એડમિનિસ્ટ્રેશન, એ.આઈ.આર. (૧૯૬૬) એસ.સી. ૬૧૪, નો આધાર લેવામાં આવ્યો.

શ્રીમતી પ્રિયા બાલા ઘોષ વિ. સુરેશચંદ્ર ઘોષ, (૧૯૭૧) ૧ એસ.સી.સી. ૮૬૪; લિંગારી ઓબુલમ્મા વિ. એલ. વેંકટ રેડ્ડી અને અન્ય, [૧૯૭૯] ૩ એસ.સી.સી. ૮૦; શાંતિ દેબ બર્મા વિ. કંચન પ્રવા દેવી, (૧૯૯૧) સપ્લિ. ૨ એસ.સી.સી. ૬૧૬ અને લક્ષ્મી દેવી વિ. સત્ય નારાયણ અને અન્ય, [૧૯૯૪] ૫ એસ.સી.સી. ૫૪૫, નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો.

૨.૩. પ્રસ્તુત કિસ્સામાં, બીજા લગ્નના પક્ષકારો, એટલે કે, અપીલકર્તા અને તેની કથિત બીજી પત્ની, તમિલનાડુ રાજ્યના રહેવાસીઓ છે અને તેમના લગ્ન તમિલનાડુ રાજ્યમાં ચિરુથાની મંદિરમાં થયા હતા. લગ્ન કરાવનાર પૂજારી

પીડબલ્યુ-૩ દ્વારા આપવામાં આવેલ પુરાવા સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે હિંદુ મેરેજ એક્ટની કલમ ૭-એ ની જોગવાઈઓ મુજબ માન્ય લગ્ન થયા હતા. પીડબલ્યુ-૩ એ પણ જુબાની આપી કે તેણે પક્ષકારોને લાગુ પડતા રિવાજો મુજબ લગ્ન કરાવ્યા હતા; અને વર અને કન્યાએ હારની આપ-લે કરી હતી. આવા સંજોગોમાં કલમ ૭-એ ની જોગવાઈઓ લાગુ પડે છે અને અપીલકર્તા અને તેની બીજી પત્ની વચ્ચે માન્ય લગ્ન થયા હતા. વધુમાં, ન તો ફરિયાદી કે ન તો અપીલકર્તાનો એવો કોઈ કેસ હતો કે તેઓ જે સમુદાયના સભ્યો છે તેમાં માન્ય લગ્ન માટે, આ "સમપદી" ની વિધિ તેને માન્ય લગ્ન બનાવવા માટે આવશ્યક હતી.

ક્રિમિનલ અપિલેટ જ્યુરિસડિક્શન : ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૮૮૨/૨૦૦૧.

ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૪૮૬/૧૯૯૯ માં મદ્રાસ હાઈકોર્ટના તારીખ ૨૨.૧૨.૨૦૦૦ ના ચુકાદા અને હુકમમાંથી.

અપીલકર્તા વતી મેસર્સ ટેમ્પલ લો ફર્મ માટે આર. સુંદરવર્દન અને વિપિન નાયર.

સામાવાળા ૩૫૩ હાજર.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ કે.જી. બાલક્રિષ્ણન દ્વારા આપવામાં આવેલ.

કે.જી. બાલક્રિષ્ણન, ન્યાયમૂર્તિ: મંજૂરી આપવામાં આવે છે.

આ અપીલ મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ, મદ્રાસ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા નિર્દોષ છૂટકારાના હુકમને રદ કરતા ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૪૮૬/૧૯૯૯ માં મદ્રાસ હાઇકોર્ટના વિદ્વાન સિંગલ જજના ચુકાદા સામે કરવામાં આવી છે. વિદ્વાન સિંગલ જજે અપીલકર્તાને આઈપીસીની કલમ ૪૯૪ હેઠળના ગુના માટે દોષિત ઠેરવ્યો હતો.

અપીલકર્તા, એસ. નાગલિંગમે ૦૬.૦૯.૧૯૭૦ ના રોજ સામાવાળા-ફરિયાદી શિવગામી સાથે લગ્ન કર્યા હતા. તે લગ્નજીવનથી ત્રણ બાળકોનો જન્મ થયો હતો. સામાવાળાએ આક્ષેપ કર્યો હતો કે અપીલકર્તાએ તેની સાથે ગેરવર્તણૂક શરૂ કરી દીધી હતી અને ઘણા પ્રસંગોએ તેને શારીરિક ત્રાસ આપવામાં આવ્યો હતો. અપીલકર્તા તેમજ તેની માતા દ્વારા આપવામાં આવતા ત્રાસ અને સખત અત્યાચારના પરિણામે, તેણીએ પોતાનું વૈવાહિક ઘર છોડી દીધું હતું અને તેના માતા-પિતા સાથે રહેવાનું શરૂ કર્યું હતું. તે દરમિયાન, સામાવાળાને જાણવા મળ્યું કે અપીલકર્તાએ ૧૮.૦૬.૧૯૮૪ ના રોજ કસ્તુરી નામની અન્ય મહિલા સાથે લગ્ન કર્યા છે અને આ લગ્ન તિરુતાનીમાં એક મેરેજ હોલમાં કરવામાં આવ્યા હતા. ત્યારબાદ સામાવાળાએ અપીલકર્તા અને અન્ય છ લોકો સામે મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ ફોજદારી ફરિયાદ દાખલ કરી. તમામ આરોપીઓને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નિર્દોષ છોડી દેવામાં આવ્યા હતા. તેનાથી નારાજ થઈને, સામાવાળાએ મદ્રાસ હાઇકોર્ટ સમક્ષ ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૬૭/૧૯૯૨ દાખલ કરી. વિદ્વાન સિંગલ જજે, તેમના તારીખ ૦૧.૧૧.૧૯૯૬ ના ચુકાદા દ્વારા આરોપી નં. ૨ થી ૭ ના નિર્દોષ છૂટકારાને બહાલી આપી, પરંતુ

અપીલકર્તાના નિર્દોષ છૂટકારા અંગે, મેટર ટ્રાયલ કોર્ટને રિમાન્ડ કરવામાં આવી અને ફરિયાદીને લગ્ન જે રીતે કરવામાં આવ્યા હતા તે અંગે પુરાવા રજૂ કરવાની પરવાનગી આપી. રિમાન્ડ પર પૂજારી [પીડબલ્યુ-૩], જેણે ૧૮.૦૬.૧૯૮૪ ના રોજ બીજા આરોપી, કસ્તુરી સાથે અપીલકર્તાના લગ્ન કરાવ્યા હોવાનું કહેવાય છે, તેની વધુ તપાસ કરવામાં આવી અને અપીલકર્તાને વધુ ઉલટતપાસની મંજૂરી આપવામાં આવી. વિદ્વાન મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટે તેમના તારીખ ૦૪.૦૩.૧૯૯૯ ના ચુકાદા દ્વારા આરોપીને નિર્દોષ છોડી દીધો. રાજ્યના ચુકાદાથી નારાજ થઈને, સામાવાળાએ મદ્રાસ હાઈકોર્ટ સમક્ષ ક્રિમિનલ અપીલ દાખલ કરી. વાદગ્રસ્ત ચુકાદા દ્વારા, વિદ્વાન સિંગલ જજે ઠેરવ્યું કે અપીલકર્તાએ આઈપીસીની કલમ ૪૮૪ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનો આચર્યો છે. તેને અમારી સમક્ષ પડકારવામાં આવ્યો છે.

અમે અપીલકર્તા વતી વિદ્વાન સિનિયર કાઉન્સેલ શ્રી આર. સુંદરવર્દનને સાંભળ્યા. સામાવાળા શિવગામી રૂબરૂ હાજર રહ્યા અને તેણીએ કોર્ટમાં કેટલાક દસ્તાવેજો દાખલ કર્યા. જોકે તેણીને કાઉન્સેલની મદદની ઓફર કરવામાં આવી હતી, તેણીએ તે તકનો લાભ લેવાનો ઇનકાર કર્યો હતો.

અમારી વિચારણા માટે જે ટૂંકો પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થાય છે તે એ છે કે શું અપીલકર્તા દ્વારા બીજા આરોપી, કસ્તુરી સાથે ૧૮.૦૬.૧૯૮૪ ના રોજ કરવામાં આવેલા બીજા લગ્ન હિંદુ કાયદા હેઠળ માન્ય લગ્ન હતા જેથી આઈપીસીની કલમ ૪૮૪ હેઠળ ગુનો બને.

આઈપીસીની કલમ ૪૯૪ હેઠળના ગુનાના આવશ્યક ઘટકો નીચે મુજબ છે (૧) આરોપીએ પ્રથમ લગ્ન કરેલા હોવા જોઈએ; (૨) જ્યારે પ્રથમ લગ્ન અસ્તિત્વમાં હોય, ત્યારે આરોપીએ બીજા લગ્ન કરેલા હોવા જોઈએ; અને (૩) બંને લગ્ન એ અર્થમાં માન્ય હોવા જોઈએ કે પક્ષકારોને લાગુ પડતી જરૂરી વિધિઓ કરવામાં આવી હોવી જોઈએ.

નિઃશંકપણે, ૦૬.૦૯.૧૯૭૦ ના રોજ તેમના દ્વારા કરવામાં આવેલા સામાવાળા સાથેના અપીલકર્તાના લગ્ન કથિત બીજા લગ્ન સમયે અસ્તિત્વમાં હતા. મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટે ઠેરવ્યું કે એક મહત્વપૂર્ણ વિધિ, એટલે કે, "સપ્તપદી" કરવામાં આવી ન હતી અને તેથી, બીજા લગ્ન માન્ય લગ્ન ન હતા અને અપીલકર્તા દ્વારા કોઈ ગુનો આચરવામાં આવ્યો ન હતો. અપીલમાં આ નિર્ણયને ઉલટાવીને વિદ્વાન સિંગલ જજે ઠેરવ્યું કે પક્ષકારો હિંદુ મેરેજ એક્ટની કલમ ૭-એ દ્વારા સંચાલિત થાય છે કારણ કે પક્ષકારો તમિલનાડુ રાજ્યમાં રહેતા હિંદુઓ છે. તેવું ઠેરવવામાં આવ્યું કે માન્ય બીજા લગ્ન હતા અને અપીલકર્તા દ્વિપત્નીત્વના ગુના માટે દોષિત હતો.

સામાવાળા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી ફરિયાદમાં, એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો કે અપીલકર્તાએ બીજા લગ્ન કર્યા હતા અને આ લગ્ન ૧૮.૦૬.૧૯૮૪ ના રોજ આરસીસી મંડપમ, તિરુત્તાની દેવસ્થાનમ ખાતે હિંદુ વિધિ મુજબ કરવામાં આવ્યા હતા. આ રજૂઆતને સમર્થન આપવા માટે, પીડબલ્યુ-૨ અને ૩ ની તપાસ કરવામાં આવી હતી. પીડબલ્યુ-૩ એ

૧૮.૦૬.૧૯૮૪ ના રોજ જે રીતે લગ્ન કરવામાં આવ્યા હતા તે અંગે વિગતવાર પુરાવા આપ્યા હતા.

અપીલકર્તાના વિદ્વાન કાઉન્સેલે રજૂઆત કરી કે પીડબલ્યુ-૩ ના પુરાવા પરથી, તે સ્પષ્ટ છે કે "સમપદી", એક મહત્વપૂર્ણ ધાર્મિક વિધિ જે લગ્ન વિધિનો એક ભાગ છે, તે કરવામાં આવી ન હતી અને તેથી, હિંદુ વિધિ અનુસાર કોઈ માન્ય લગ્ન થયા ન હતા.

તે નિઃશંકપણે સાચું છે કે બીજા લગ્ન પક્ષકારોના અંગત કાયદા મુજબ માન્ય લગ્ન હોવાનું સાબિત થવું જોઈએ, જોકે આવા બીજા લગ્ન હિંદુ મેરેજ એક્ટની કલમ ૧૭ હેઠળ રદબાતલ છે કારણ કે અગાઉના લગ્ન અસ્તિત્વમાં હોય ત્યારે કરવામાં આવ્યા હોય છે. બીજા લગ્નની માન્યતા ફરિયાદપક્ષ દ્વારા સંતોષકારક પુરાવા દ્વારા સાબિત કરવાની હોય છે.

કનવલ રામ અને અન્ય વિ. એચ.પી. એડમિનિસ્ટ્રેશન, એ.આઈ.આર. (૧૯૬૬) એસ.સી. ૬૧૪; માં આ કોર્ટે ઠેરવેલ કે ક્લિપ્તનીત્વના કેસમાં, બીજા લગ્ન સાબિત કરવાના હોય છે અને માન્ય લગ્ન માટે જરૂરી આવશ્યક વિધિ કરવામાં આવી હોવી જોઈએ. તેવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે માત્ર આરોપી તરફથી સ્વીકૃતિ પૂરતી ન હોઈ શકે.

શું "સમપદી", કરવા માટે આવશ્યક ધાર્મિક વિધિ છે તે અંગેનો પ્રશ્ન કેટલાક કિસ્સાઓમાં આ કોર્ટની વિચારણા માટે આવ્યો હતો. આ કોર્ટના સૌથી જૂના નિર્ણયોમાંનો એક [૧૯૭૧] ૧ એસ.સી.સી. ૮૬૪ શ્રીમતી પ્રિયા બાલા

ઘોષ વિ. સુરેશચંદ્ર ઘોષ નો છે જેમાં એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે બીજા લગ્ન પક્ષકારોને લાગુ પડતા કાયદા મુજબ માન્ય હોવા જોઈએ. તે કિસ્સામાં, આવશ્યક વિધિઓ, એટલે કે, "દત્ત હોમ" અને "સપ્તપદી" કરવા અંગે કોઈ પુરાવા ન હતા. ચુકાદાના ફકરા ૨૫ માં, તેવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે વિદ્વાન સેશન્સ જજ અને હાઈકોર્ટને સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું છે કે પક્ષકારોને સંચાલિત કરતા કાયદા અનુસાર લગ્ન માટે "હોમ" અને "સપ્તપદી" આવશ્યક વિધિઓ છે અને એવા કોઈ પુરાવા નથી કે જ્યારે સામાવાળાએ સંધ્યા રાણી સાથે લગ્ન કર્યા હોવાનું કહેવાય છે ત્યારે આ બે આવશ્યક વિધિઓ કરવામાં આવી હોય. એ નોંધવું પ્રાસંગિક છે કે ચુકાદાના ફકરા ૮ માં એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે બંને પક્ષો સહમત હતા કે પક્ષકારો વચ્ચે પ્રચલિત કાયદા મુજબ, માન્ય લગ્ન પૂર્ણ કરવા માટે "હોમ" અને "સપ્તપદી" આવશ્યક વિધિઓ હતી. આ કોર્ટ સમક્ષ પણ, બંને બાજુના પક્ષકારો સંમત થયા હતા કે તેમની વચ્ચે પ્રચલિત કાયદા મુજબ, લગ્ન પૂર્ણ કરવા માટે "હોમ" અને "સપ્તપદી" આવશ્યક વિધિઓ હતી અને આ બે આવશ્યક વિધિઓ કરવા અંગે કોઈ ચોક્કસ પુરાવા ન હતા.

[૧૯૭૯] ૩ એસ.સી.સી. ૮૦ લિંગારી ઓબુલમ્મા વિ. એલ. વેંકટ રેડ્ડી અને અન્ય, એવો કિસ્સો હતો જ્યાં હાઈકોર્ટે ઠેરવ્યું હતું કે માન્ય લગ્નની બે આવશ્યક વિધિઓ, એટલે કે "દત્ત હોમ" અને "સપ્તપદી" [પવિત્ર અગ્નિની આસપાસ સાત ફેરા લેવા] કરવામાં આવી ન હતી અને તેથી, લગ્ન કાયદાની નજરમાં રદબાતલ હતા. આ તારણને આ કોર્ટ દ્વારા બહાલી આપવામાં આવી હતી. તેમાં અપીલકર્તાએ એવી રજૂઆત કરી હતી કે આંધ્રપ્રદેશમાં "રેડ્ડી

સમુદાય" માં "દત્ત હોમ" અને "સપ્તપદી" કરવાની આવી કોઈ પ્રથા નથી, પરંતુ હાઈકોર્ટે ઠેરવ્યું કે હિંદુ કાયદા હેઠળ આ બે વિધિઓ માન્ય લગ્ન પૂર્ણ કરવા માટે આવશ્યક છે અને અપીલકર્તાની રજૂઆતને એ કારણોસર ફગાવી દીધી કે આ બેમાંથી કોઈ પણ વિધિ કરવામાં આવી હોવાનું સાબિત કરવા માટે કોઈ પુરાવા નથી. આ કોર્ટ દ્વારા હાઈકોર્ટના તારણને બહાલી આપવામાં આવી હતી કે માન્ય બીજા લગ્ન સાબિત કરવા માટે કોઈ પુરાવા નથી.

[૧૯૯૧] સપ્લિ. ૨ એસ.સી.સી. ૬૧૬; શાંતિ દેબ બર્મા વિ. કંચન પ્રવા દેવી માં પણ, આ કોર્ટ દ્વારા અપીલકર્તાને નિર્દોષ છોડી દેવામાં આવ્યો હતો કારણ કે વિધિગત "સપ્તપદી" કરવામાં આવી ન હોવાથી માન્ય લગ્નનો કોઈ પુરાવો ન હતો. આ કોર્ટે આ કિસ્સામાં પણ નોંધ્યું હતું કે હાઈકોર્ટ એ આધાર પર આગળ વધી હતી કે પક્ષકારોના જણાવ્યા મુજબ, "સપ્તપદી" કરવું એ માન્ય લગ્ન પૂર્ણ કરવા માટેની આવશ્યક વિધિઓમાંની એક છે.

આ મુદ્દા પરનો અન્ય નિર્ણય [૧૯૯૪] ૫ એસ.સી.સી. ૫૪૫; લક્ષ્મી દેવી વિ. સત્ય નારાયણ અને અન્ય છે.. જેમાં, આ કોર્ટે, [૧૯૭૧] ૧ એસ.સી.સી. ૮૬૪ (સુપ્રા) ના અગાઉના નિર્ણય પર આધાર રાખીને, ઠેરવ્યું કે એવો કોઈ પુરાવો ન હતો કે "સપ્તપદી" કરવામાં આવી હતી અને તેથી, કોઈ માન્ય બીજા લગ્ન ન હતા અને ક્લિપત્નીત્વનો કોઈ ગુનો આચરવામાં આવ્યો ન હતો.

આ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા ઉપરોક્ત નિર્ણયોમાં, એવું ઠેરવવામાં આવ્યું છે કે જો બીજા લગ્નના પક્ષકારો લગ્નનું પરંપરાગત હિંદુ સ્વરૂપ અપનાવે છે. "સપ્તપદી" અને "દત્ત હોમ" આવશ્યક વિધિઓ છે અને આ બે વિધિઓ થયા વિના, માન્ય લગ્ન થશે નહીં.

પ્રસ્તુત કિસ્સામાં, બીજા લગ્નના પક્ષકારો, એટલે કે અપીલકર્તા. નાગલિંગમ અને તેની કથિત બીજી પત્ની, કસ્તુરી, તમિલનાડુ રાજ્યના રહેવાસીઓ છે અને તેમના લગ્ન તમિલનાડુ રાજ્યની અંદર તિરુતાની મંદિરમાં કરવામાં આવ્યા હતા. હિંદુ મેરેજ એક્ટ, ૧૯૫૫ માં, તમિલનાડુ રાજ્ય દ્વારા રાજ્ય સુધારો કરવામાં આવ્યો છે, જે કલમ ૭-એ તરીકે દાખલ કરવામાં આવ્યો છે. તેનો સંબંધિત ભાગ નીચે મુજબ છે:

"૭-એ. સુયામરિયથાઈ અને સીરથિરુથ્થા લગ્નો અંગે વિશેષ જોગવાઈ-(૧) આ કલમ કોઈપણ બે હિંદુઓ વચ્ચેના લગ્નને લાગુ પડશે, પછી ભલે તેને સુયામરિયથાઈ લગ્ન અથવા સીરથિરુથ્થા લગ્ન અથવા અન્ય કોઈપણ નામથી ઓળખવામાં આવે, સગા-સંબંધીઓ, મિત્રો અથવા અન્ય વ્યક્તિઓની હાજરીમાં કરવામાં આવેલ-

(એ) લગ્નના દરેક પક્ષકાર દ્વારા પક્ષકારો દ્વારા સમજી શકાય તેવી કોઈપણ ભાષામાં જાહેર કરીને કે તે બીજાને પોતાની પત્ની અથવા, જે પણ કિસ્સો હોય, પોતાના પતિ તરીકે સ્વીકારે છે; અથવા

(બી) લગ્નના દરેક પક્ષકાર દ્વારા એકબીજાને હાર પહેરાવીને અથવા બીજાની કોઈપણ આંગળી પર વીંટી પહેરાવીને; અથવા

(સી) થાળી બાંધીને.

(૨) (એ) કલમ ૭ માં કંઈપણ સમાવિષ્ટ હોવા છતાં, પરંતુ આ અધિનિયમની અન્ય જોગવાઈઓને આધીન, આ કલમ જે તમામ લગ્નોને લાગુ પડે છે જે હિંદુ મેરેજ (મદ્રાસ સુધારા) એક્ટ, ૧૯૬૭ ના અમલ પછી કરવામાં આવેલ છે, તે કાયદામાં યોગ્ય અને માન્ય રહેશે.

(બી) કલમ ૭ માં અથવા હિંદુ કાયદાના કોઈપણ લખાણ, નિયમ અથવા અર્થઘટનમાં અથવા હિંદુ મેરેજ (મદ્રાસ સુધારા) એક્ટ, ૧૯૬૭ ના અમલ પહેલાં તરત જ અમલમાં આવેલા તે કાયદાના ભાગ રૂપે કોઈપણ પ્રથા અથવા ઉપયોગમાં, અથવા કોઈપણ કોર્ટના કોઈપણ ચુકાદા, હુકમનામા અથવા હુકમમાં આવા અમલ પહેલાં તરત જ અમલમાં આવેલા અન્ય કોઈપણ કાયદામાં કંઈપણ સમાવિષ્ટ હોવા છતાં, પરંતુ પેટા-કલમ (૩) ને આધીન, આ કલમ જે તમામ લગ્નોને લાગુ પડે છે જે આવા અમલ પહેલાં કોઈપણ સમયે કરવામાં આવેલ છે, તે કાયદામાં અનુક્રમે દરેક આવા લગ્ન કરવાના દિવસથી અસરકારક રીતે યોગ્ય અને માન્ય માનવામાં આવશે.

(૩)

(એ)

(૧)

(૨)

(બી)

(સી)

(૪) "

કલમ ૭-એ સગા-સંબંધીઓ, મિત્રો અથવા અન્ય વ્યક્તિઓની હાજરીમાં કોઈપણ બે હિંદુઓ વચ્ચે કરવામાં આવતા કોઈપણ લગ્નને લાગુ પડે છે. આ જોગવાઈનો મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય એ છે કે માન્ય લગ્ન કરવા માટે પૂજારીની હાજરી જરૂરી નથી. પક્ષકારો સગા-સંબંધીઓ અથવા મિત્રો અથવા અન્ય વ્યક્તિઓની હાજરીમાં લગ્ન કરી શકે છે અને લગ્ન કરનાર દરેક પક્ષકારે પક્ષકારો દ્વારા સમજી શકાય તેવી ભાષામાં જાહેર કરવું જોઈએ કે તે બીજાને પોતાની પત્ની અથવા, જે પણ કિસ્સો હોય, પોતાના પતિ તરીકે સ્વીકારે છે, અને લગ્ન એક સાદી વિધિ દ્વારા પૂર્ણ થશે જેમાં લગ્ન કરનાર પક્ષકારોએ એકબીજાને હાર પહેરાવવાનો રહેશે અથવા બીજાની કોઈપણ આંગળી પર વીંટી પહેરાવવાની રહેશે અથવા થાળી બાંધવાની રહેશે. આમાંની કોઈપણ વિધિ, એટલે કે એકબીજાને હાર પહેરાવવી અથવા બીજાની કોઈપણ આંગળી પર વીંટી પહેરાવવી અથવા થાળી બાંધવી એ માન્ય લગ્ન પૂર્ણ કરવા માટે પૂરતી હશે. કલમ ૭-એ ની પેટા-કલમ ૨(એ)

ખાસ કરીને કહે છે કે કલમ ૭ માં કંઈપણ સમાવિષ્ટ હોવા છતાં, જે તમામ લગ્નોને આ જોગવાઈ લાગુ પડે છે અને હિંદુ મેરેજ (મદ્રાસ સુધારા) એક્ટ, ૧૯૮૭ ના અમલ પછી કરવામાં આવેલ છે તે કાયદામાં યોગ્ય અને માન્ય રહેશે. પેટા-કલમ ૨(બી) વધુમાં કહે છે કે કલમ ૭ માં અથવા હિંદુ કાયદાના કોઈપણ લખાણ, નિયમ અથવા અર્થઘટનમાં અથવા હિંદુ મેરેજ (મદ્રાસ સુધારા) એક્ટ ૧૯૬૭ ના અમલ પહેલાં તરત જ અમલમાં આવેલા તે કાયદાના ભાગ રૂપે કોઈપણ પ્રથા અથવા ઉપયોગમાં, અથવા આવા અમલ પહેલાં તરત જ અમલમાં આવેલા અન્ય કોઈપણ કાયદામાં અથવા કોઈપણ કોર્ટના કોઈપણ ચુકાદા, હુકમનામા અથવા હુકમમાં કંઈપણ સમાવિષ્ટ હોવા છતાં, આ કલમ જે તમામ લગ્નોને લાગુ પડે છે જે આવા અમલ પહેલાં કોઈપણ સમયે કરવામાં આવેલ છે, તેને માન્ય માનવામાં આવશે. એકમાત્ર પ્રતિબંધ પૂરો પાડવામાં આવ્યો છે કે આ લગ્ન કલમ ૭-એ ની પેટા-કલમ (૩) ને આધીન રહેશે. આપણે કલમ ૭-એ(૩) ના કાર્યક્ષેત્ર પર વિગતવાર વિચાર કરવાની જરૂર નથી કારણ કે તે આપણા હેતુ માટે સુસંગત નથી.

આ કિસ્સામાં પીડબલ્યુ-૩ દ્વારા આપવામાં આવેલ પુરાવા સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે હિંદુ મેરેજ એક્ટની કલમ ૭-એ ની જોગવાઈઓ મુજબ માન્ય લગ્ન થયા હતા. પીડબલ્યુ-૩ એ જુબાની આપી કે વરરાજા "થિરુમંગલમ" લાવ્યો હતો અને તેને કન્યાના ગળામાં બાંધ્યો હતો અને ત્યારબાદ કન્યા અને વરરાજાએ ત્રણ વખત હારની આપ-લે કરી હતી અને કન્યાના પિતાએ જણાવ્યું હતું કે તે "અગ્નિદેવી" વતી અને તેની સાક્ષીમાં પોતાની પુત્રીને "કન્યાદાન"

આપી રહ્યો છે અને વરરાજાના પિતાએ "કન્યાદાન" પ્રાપ્ત કર્યું અને સ્વીકાર્યું. પીડબલ્યુ-૩ એ પણ જુબાની આપી કે તેણે પક્ષકારોને લાગુ પડતા રિવાજો મુજબ લગ્ન કરાવ્યા હતા.

આવા સંજોગોમાં, કલમ ૭-એ ની જોગવાઈઓ, એટલે કે, કાયદામાં દાખલ કરાયેલ રાજ્ય સુધારો લાગુ પડે છે અને અપીલકર્તા અને કસ્તુરી વચ્ચે માન્ય લગ્ન થયા હતા. વધુમાં, ન તો ફરિયાદી કે ન તો અપીલકર્તાનો એવો કોઈ કેસ હતો કે તેઓ જે સમુદાયના સભ્યો છે તેમાં માન્ય લગ્ન માટે, આ "સમપદી" ની વિધિ તેને માન્ય લગ્ન બનાવવા માટે આવશ્યક હતી. હિંદુ મેરેજ એક્ટની કલમ ૭ કહે છે કે હિંદુ લગ્ન બંને પક્ષકારોના પરંપરાગત રિવાજો અને વિધિઓ અનુસાર થઈ શકે છે અને જ્યાં આવી વિધિઓમાં સમપદી શામેલ હોય, એટલે કે વર અને કન્યા દ્વારા પવિત્ર અગ્નિ સમક્ષ સંયુક્ત રીતે લેવામાં આવતા સાત ફેરા ત્યારે લગ્ન પૂર્ણ અને બંધનકર્તા બને છે જ્યારે સાતમો ફેરો લેવામાં આવે છે.

"સમપદી" માત્ર એવા કિસ્સાઓમાં માન્ય લગ્ન માટે આવશ્યક વિધિ હોવાનું માનવામાં આવતું હતું જ્યાં પક્ષકારો દ્વારા સ્વીકારવામાં આવ્યું હોય કે તેમને લાગુ પડતા લગ્નના સ્વરૂપ મુજબ તે આવશ્યક વિધિ હતી. પ્રસ્તુત કિસ્સામાં અપીલકર્તાનો, જોકે, એવો કોઈ કેસ ન હતો કે લાગુ પડતા વ્યક્તિગત કાયદા મુજબ માન્ય લગ્ન માટે "સમપદી" આવશ્યક વિધિ હતી જ્યારે કલમ ૭-એ માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ પક્ષકારોને લાગુ પડે છે. કોઈપણ રીતે, અપીલકર્તા અને બીજા આરોપી, કસ્તુરી વચ્ચે ૧૮.૦૬.૧૯૮૪ ના રોજ માન્ય લગ્ન થયા

હતા. તેથી, તે સાબિત થયું હતું કે અપીલકર્તાએ ક્ષિપત્નીત્વનો ગુનો આચર્યો હતો કારણ કે તે ૦૬.૦૯.૧૯૭૦ ના રોજ થયેલા તેના અગાઉના લગ્ન અસ્તિત્વમાં હતા તે દરમિયાન કરવામાં આવ્યું હતું.

વિદ્વાન સિંગલ જજ એ ઠેરવવામાં સાચા હતા કે અપીલકર્તાએ ક્ષિપત્નીત્વનો ગુનો આચર્યો હતો અને યોગ્ય સજા આપવા માટે મેટર યોગ્ય રીતે ટ્રાયલ કોર્ટને રિમાન્ડ કરવામાં આવી હતી. અમને આ અપીલમાં કોઈ યોગ્યતા જણાતી નથી અને તે મુજબ તે નામંજૂર કરવામાં આવે છે.

અપીલ નામંજૂર.

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.